

Kultursatsing

Trass i anklager om at TV og annen masseunderholdning passiviserer folk og truer det lokale kulturliv, har bygda neppe hatt flere lag og foreninger enn etter 1970, og kulturvirksomhetene, inkludert idrett, er mer mangfoldige enn noen gang. Det har særlig vært ei oppblomstring av idrettsaktiviteter og trim på alle nivåer. For mange er fritida så tett belagt med organiserte aktiviteter, at de knapt har følelsen av å ha fritid. Og de aktive finner vi i alle aldersgrupper. Fritida har altså blitt en viktigere del av folks liv enn før, og det investeres så mye mer i den. Det gjelder særlig innafor idrett, der utstyr og reiser ofte krever store tilskott fra det offentlige, organisasjonene eller private sponsorer. Etter 1970 har kommunen støtta all kulturell virksomhet som foregår i lagsregi i Tydal. Denne offentlige satsinga gir noe av forklaringa på den økte deltakelse og blomstrende aktivitet i kulturlivet.

Fritidskultur

Nedkorting av arbeidstid, innføring av lørdagsfri og arbeidsbesparende redskaper og maskiner har utvida den disponible fritida for mange grupper. For enkelte har vinninga blitt oppspist av mer tid til pendling, økt arbeidspress eller andre årsaker. Men den delen av tida som brukes til inntektsgivende arbeid, har uten tvil minka for de fleste voksne. Det foreligger ingen undersøkelser over hva tydalingene bruker den frigjorte tida til. TV legger nok beslag på mye tid — mer enn radioen gjorde før — men en merker også et behov for organiserte fritidssystemer. Noen foreninger vil vi her omtale som en del av fritidskulturen. Sangkor og ungdomslag er eksempel på slike med gamle røtter. Nyere lag er bridgeklubb og hagelag. Søken til bingoarrangementer, deltaking i idrett, trim eller et kurs i Friundervisninga er også eksempler på at folk har fritid som de ønsker å utnytte på en meningsfull eller lystbetont måte.

Ungdomslag

At ungdomslaga i yttergrendene Hilmo/Gresli og Stugudal har opprettholdt sine tradisjoner, er et godt bevis på at det er behov for lokal kultur og at den kan overleve ved siden av importert massekultur. Det synlige beviset for aktiviteten er ungdomshusa, som har blitt påkosta og utvida i 1970- og 80-åra. I Bjørkly ungdomshus i Stugudal var det særlig påkrevd med sanitæranlegg og garderobeplass. Vannklosett kom endelig i 1970-åra, og festkomitéen slapp det utrivelige arbeidet med å tømme dostampene etter hver fest. Kommunen ga noe støtte til utbygginga, bl.a. til parkeringsplass, men det har også vært stor dugnadsinnsats i Stugudal. Spongton i Gresli fikk også nytt sanitæranlegg og mer plass til garderobe. I 1990 hadde Vårfryd 60-års jubileum med innvielse av siste tilbygg. Husjubileet i Gresli ble som vanlig feira med sjøllaga revy. Slike har vært framført år om anna og har samla fulle hus. Vårfryd har også vist revyene i nabobygdene noen ganger. I 1990 ga forestillingene et overskott på Vårfryd har dessuten opprettholdt andre tradisjoner. Laget er med på å arrangere Bukkhammarrennet og Seterdalsrennet på ski, og holder fest etter rennet om kvelden når innkomsten er i Gresli. I jula har laget arrangert juletreffester, og innimellom dansefestene har det vært et eller anna gaukrenn, gubbfester og kjerringfester. Bjørkly i Stugudal har vært et særlig populært sted for dansefester. Det ble ei tid dans hver helg om sommeren og

flere kvelder i påska. I 1970-åra begynte en også med fredagsfester i tillegg til lørdagsdansen. Men det førte til mer bråk og uro, og klager fra Reiselivslaget og eampingplassene. Fjellblink vedtok da å sløyfe fredagsfestene for ei tid og ha ei frihelg i måneden. Ungdomslaga pleide før å samle både unge og litt eldre. I 1981 var det tre generasjoner fra én familie (Aas) til stede på årsmøtet i Fjellblink. Men det var et unntak og særsyn. Dansefestene ble mer og mer bare for de helt unge. De eldre skyldte noen ganger på musikken, og det er helst på spesielle fester og arrangementer at ung og gammel kan være samm- men slik som før i tida. Et slikt arrangement er festen for utflytta stugudalinger som har vært holdt i jula eller på nyåret. Fjellblink begynte med denne tradisjonen i 1978, og festen har samla de fleste sammen med dem som er på julebesøk i heimgrenda. Servering av tjukk mjølk, spekemat m.m. inngår i denne tradisjonen.

Sangkor

Korsang har tiltrukket mange, og bl.a. Bardo Kr. Rolseth og Gudrun Gullikstad har leda sangkor i mange år. Det lå lenge nede etter krigen, men ble tatt opp igjen da Tydal skulle arrangere NM på ski i 1972. Tydal blandakor fikk først Olaf Stokke til dirigent og imponerte på Tydalskvel- den under NM med flott korsang. Siden har koret hatt det gående og sunget på mange tilstelninger i og utafor bygda. Børge Hanssen har vært dirigent siden slutten av 1970-åra. I de siste åra har koret slitt med rekrutteringa. Det er særlig vanskelig å få med tilstrekkelig mange mannsstemmer.

Bridge

Tydal bridgeklubb ble danna i 1957, og interessen har bare økt siden. Klubben hadde omkring 30 medlemmer i 1990. Itillegg har det kommet til en egen klubb i Stugudal som har fått 20 medlemmer. Foruten klubbturneringer vår og høst, arrangeres det sommerbridge og julebridge. Tydalseupen om høsten og påskeeupen samler stor deltakelse. Brigdeklubbene deltar i årlige lagkamper mot andre klubber i nabobygdene og i Neadalsmesterskapet. Mange stiller også opp i kretsturneringer rundt om i Trøndelag og oppnår brukbare plasseringer.

Børge Hanssen dirigerer Tydal blandakor under et sangerstevne i 1986.

Hagelag

En forholdsvis ny interesse er hagesaken. Nils Slungård innkalte til et møte i 1982 og fikk med seg 33 andre til å være med i et hagelag for Tydal. Formann ble imidlertid Øystein Horven, som har fungert i nesten alle år siden.

Sentrale aktører under trekkspillfestivalen «Ved Syltoppens fot» i 1989. Fra venstre Tormod Seether, Ole Bjarne Østby, Leif Kåre Kirkvold (bak) og Nils Aasmul. (Foto Selbyggen.)

Laget fikk 3.000 kroner i startkapital fra kommunen og siden et driftstilskott i tillegg, som bl.a. er brukt til innkjøp av felles redskaper. Andre medlemsfordeler er rabatter på planter og bøker fra Det Norske Hageselskap. Lagets formål er å drive opplysning om hagestell blant medlemmer og andre. Det har dessuten vært en pådriver overfor kommunen når det gjelder planlegging og utforming av grøntanlegg omkring offentlige bygg. Og medlemmene har hygga seg på soppturer, botaniske vandringer og med kursvirksomhet.

Tradisjonskultur

Etter at den første nyfikenheten på TV var over, oppsto en fornya interesse for tradisjonsrik kultur. Dette har vært en generell trend i samfunnet, og tydalingene representerer ikke noe unntak. Virksomhetene omfatter ulike områder som musikk, dans, museumsarbeid og husflid.

Gammeldans

Gammeldansen har ikke bare holdt taket på eldre folk, den har også tiltrukket seg unge. I Tydal var interessen så stor at det ble danna gammeldanslag i 1970, og tiltaket ble fort mektig populært. Etter aktiv medlemsverving fikk laget allerede i løpet av første året 244 medlemmer — nesten fjerdeparten av bygdas totale befolkning. Både ung og gammel ble altså med. «Det ha gjennom åra vørri mange livate festa både 'pi Stuggudala, GræslFn å Ås, og det ha vørri artuge gjesta», heter det i prologen som Johanna Kløften skrev til ti-årsjubileet. «Tri revya e det å låggå te...». Og festene og revyene ga såpass overskott at

gammeldanslaget bevilga penger til andre lag og tiltak. Skolemusikken har særlig blitt tilgodesett. Laget har dessuten gledet eldre og pensjonister med underholdning ved flere høve. Størst økonomisk suksess har Gammeldanslaget hatt med å arrangere trekkspeleffestivaler i Stugudal. Den første ble holdt i 1984 og ga så stort overskott i kassa at de ble arrangert annahvert år fra og med 1985. Festivalene har blitt stadig større arrangementer som har krevd innsats fra hundrevis av mennesker til salg, servering, vaktjeneste osv. Men så har også inntektene økt. I 1989 ble f.eks. overskottet 460.000 kroner. Halvparten av fortjenesta ble utdelt til andre lag og foreninger. Disse pengene utgjør nå en stor del av driftsinntektene for laga. Gammeldanslaget har ellers investert i kjøkken og kioskbygg på Stuguvollmoen festspellearena. Gammeldanslaget er altså svært aktivt, men medlemstallet har minka siden starten. I 1990 var det vel 100 medlemmer. Formann de siste åra har vært Leif Kåre Kirkvold, og han var også lagets første leder. Lengst tjeneste har imidlertid Tormod Sæther, som hadde formannsklubba i ni år.

Trekkspele

Et aktivt, men mer eksklusivt lag er Tydal trekkspeleklubb. Den ble starta i 1980 og har siden hatt ti—tolv medlemmer. En av fadderne var felespeleleren Ola Stugudal, mens musikalsk leder har vært Ole Bjarne Østby. De to har forøvrig samarbeidd mye for å samle og nedtegne gammel tradisjonell slåttemusikk fra Tydal, og begge har komponert mange nye låter. Ole Bjarnes orkester var i slutten av 1970-åra flere ganger distriktsmester i gammeldans. Senere har også trekkspeleklubben deltatt i noen mesterskap for gammeldansorkester og kan bl.a. vise tilbake på en femteplass i NM i 1989.

Tydal trekkspeleklubb i aksjon i 1987. (Foto Selbyggen.)

Husflid

Husflid, især veving og strikking, har både lange og rike tradisjoner. Et husflidslag var ei tid svært aktivt og drev bl.a. med veving av åklær etter mønster fra Berit Hilmo (se bind 1, side 135 ff.). Laget drev som nevnt foran med butikksalg av husflidsprodukter. Et nytt husflidslag ble starta opp i 1988 og har fått omkring 30 medlemmer. Aktivitetene er strikking, sying og veving på nyinnkjøpt vevstol. Barna til medlemmene blir også aktivisert, så tradisjonene blir nok ført vidare. En del av produktene blir omsatt om sommeren på Tydal bygdemuseum.

Humanitært og sosialt foreningsarbeid

Å gi humanitær og sosial hjelp har vært et viktig formål for mang en foreningsdannelse, eller det har vært et viktig innslag i foreningenes virke. Sanitetsforeninga og Norsk Folkehjelps avdeling i Tydal er de to største, og begge er i full virksomhet fortsatt. I den tida de eksisterte gjorde også Arbeiderkvinnelaget og Husmorlaget et godt arbeid for gamle og sjuke. Nye foreninger etter 1970 er et handikaplag og en forening for de pårørende til pasientene på Helsehuset.

Sanitetsforeninga.

Tydal sanitetsforening feira 60-års jubileum i 1970. Den kunne da vise til reisinga av Helsehuset som det største og mest synlige resultatet av foreningas arbeid. Kommunen hadde nå overtatt drifta og mye av det økonomiske ansvaret for helse- og sosialarbeidet i kommunen. Men foreninga har slett ikke mista livskraft og betydning siden det offentlige overtok mange av oppgavene. Sanitetsforeninga fortsatte bl.a. å drive husmorkontrollen, og den har sørga for å få kvinnelig lege til å undersøke kvinnene. Fra 1976 har foreninga også satt i gang helsekontroller av menn som ikke har bedriftslege. Ei anna oppgave var helsestasjonen for mor og barn. Ås yngres sanitet drev spebarns- og småbarnskontroll, og helsesøster har gått i heimene og sett til barna. I 1980-åra kjøpte Sanitetsforeninga inn barnesikringsseter for bil til utlån og monitor til overvåking av småbarn i forbindelse med faren for krybbedød. Siste tiltak er innkjøp av sykkelhjelmer til barn. Trengende eldre som bor alene kan få låne trygghetsalarmer. Sjølveldreomsorgen er overtatt av det offentlige, men Sanitetsforeninga har som en av hovedoppgavene å gjøre livet lettere og bedre for pasientene på Helsehuset og andre eldre i bygda. Den arrangerer en rekke hyggekvelder, sørger for at eldre kan få komme i svømmebassenget eller få annen trim, og organiserer turer med buss eller snøseoter. Noen av tiltaka har vært gjort i samarbeid med Arbeiderkvinnelaget eller Norsk Folkehjelps avdeling i Tydal. En større høstfest for eldre har vært tradisjon siden 1950-tallet. Fra siste del av 1970-tallet har foreninga ellers lagt ned et stort arbeid i å lage og drive ei arbeidsstue for pasientene på Helsehuset. Beboerne og andre trengende har også blitt huska med gaver til hver eneste jul. Omsorg for heimene og særlig husmora har vært et anna arbeidsfelt. Bidrag til husmorferie har blitt gitt etter søknad. Sanitetsforeninga drev til å begynne med heimehjelpa, men kommunen tok på seg gradvis mer av utgiftene. Fra 1973 er heimehjelpsordniga helt overtatt av kommunen. Sanitetskvinnene drev aktivt med barnelagsarbeid etter krigen, men fikk merke konkurranse fra et økende tilbud av aktiviteter for barn. Det gikk i stå etter 1970. Småsaniteten ble nedlagt i 1980. Også yngresforeningene har gått inn. Gresli og Hilmo yngres ble slått sammen med hovedlaget i 1973, og Ås yngres ble nedlagt noen år senere. Yngresforeninga hadde opprinnelig tatt opp idéen med julemøte og laga dessertbord, men hovedforeninga overtok denne tradisjonelle tilstelninga. Hovedinntektene til Sanitetsforeninga har som før kommet fra basarer og andre tilstelninger. Fra 1970-åra ble bingospill ei ekstra inntektskilde. Det er dermed ikke bare helse- og omsorgsarbeidet som krever stor innsats og bred aktivitet, men også særlig arbeidet med basarene og produksjonen av utlodningsgjenstander. Medlemstallet har holdt seg gledelig oppe trass i all konkurranse om folks fritid og overskott. På det meste var 549 personer medlemmer i Tydal sanitetsforening (1984), dvs. at over halvparten av hele folketallet betalte kontingent.

Norsk Folkehjelp

Også Norsk Folkehjelp har drevet arbeid for noen av de samme gruppene som Sanitetsforeninga. Fra 1970-åra har de gitt tilskott til husmorferie, og mellom 1970 og 1985 har femti husmødre fått ferieopphold takka være penger fra Folkehjelpa. Den har tatt eldre og funksjonshemma med på turer og gitt gaver til eldre som kunne trenge oppmuntring og hjelp. I økende grad har hovedvirksomheten blitt å drive ambulanse- og redningstjeneste. Ei rekke medlemmer har skolert seg på kurser og gitt kunnskapene videre til andre på svømmekurs for nybegynnere, fjellredningskurs og førstehjelpskurs som Norsk Folkehjelp har hatt i bygda. Organisasjonen har drevet redningsøvelser og stått for fjellredningstjenesta i påska i samarbeid med snøseooterklubben. I 1976 kjøpte Folkehjelpa ambulansebil med tilskott fra TEV og Sanitetsforeninga. I førstninga var det drosjeeierne som tok seg av kjøringa. Senere har ambulansen blitt overtatt av egne sjåførere. Den første ambulansen er forlengst utskifta med nyere bil. Radioutstyret er likeens blitt modernisert i takt med den tekniske utviklinga. Norsk folkehjelps avdeling i Tydal hadde sin største tilslutning i 1985 med 126 medlemmer. Rekrutteringa har vært god, 20 medlemmer var under 17 år i 1985. Omlag halvparten av medlemmene dette året hørte til Sanitetsgruppa. Denne ble danna i 1971 og ble raskt en av de best utstyrte i Trøndelag. Medlemmene i Sanitetsgruppa, særlig de som var registrert som førtehjelpere, har vel også vært blant de mest aktive. Bl.a. stiller de opp på alle større idrettsarrangementer. Men god aktivitet og vilje til å gjøre en innsats om det trengs, preger hele Folkehjelpa. I 1985 ble det f.eks. utført 1.300 timer frivillig hjelp til forskjellige vedlikeholdsarbeider. Og hvor mange timer som gikk med til en leteaksjon etter bortkomne Eilif Brandtfjell i 1988, har knapt noen tall på.

Tydal handikaplag

De handikappa har fått ei egen hjelpeforening i Tydal handikaplag. Initiativtakerne var Liv Solfrid Rolseth og Lis Nygård, og de var i starten mest opptatt av å gjøre offentlige bygninger, kirka og andre hus tilgjengelig for alle. Foreninga arbeider for alle typer handikappa og har bl.a. oppnådd at det er kommet teleslyngeapparat, rullestolplass og handikap- WE i noen av de offentlige bygningene. Den gjør ellers et sosialt arbeid for handikappa ved å arrangere turer for dem. Foreninga får kommunale tilskott, og har også skaffa noe inntekter gjennom utlodninger.

Pårørende forening

Siste tilskottet av slike foreninger er at de pårørende til pasientene på Helsehuset organiserte seg i 1989, og siden har de hatt jevnlig møter hver måned. Slik hjelper de hverandre til å gjøre det hyggelig for sine eldre og sjuke familiemedlemmer, de pynter opp på stuene og romma med blomster og arrangerer turer for pasientene.

Tydal pensjonistforening

Med innføring av fast pensjonsalder og alderstrygd, har pensjonistene blitt ei egen aldersgruppe som også

har følt behov for å organisere seg. For disse eldre er fritidsproblemer et helt nytt begrep. Fritid har nok aldri vært et problem, og er det knapt for dagens pensjonister. Men siden de eldre er blitt overflødige og unyttige i arbeidslivet, på garden og i husholdninga, savner mange mer fellesskap og samvær med andre. Tydal pensjonistforening ble stifta i 1975 med formål å være ei sosial forening for pensjonister. Laget er innmeldt i fylkeslaget, som igjen er ei avdeling under Norges Pensjonistforbund. Det viktigste i foreninga er altså å komme sammen til hygge og glede for hverandre. Gjennom året holder foreninga fester, arrangerer parrenn på ski og andre tilstelninger. Høgdepunktet har gjerne vært en større tur om sommeren. Medlemmene har ellers sett det som ei oppgave å gjøre livet triveligere og mer meningsfylt for de eldre på Helsehuset. Foreninga har bl.a. vært med å bygge opp et aktivitetssenter der.

Barne- og ungdomsarbeid

Det er ikke så svært lenge siden at barnelosjelag og søndagsskole var de eneste organiserte tilbud til barn. I de siste tiåra har det kommet til en mengde nye foreninger og aktivitetstilbud slik at alle som vil, kan fylle dagen fullstendig. De barna som er med på flest aktiviteter, har det travlere enn noen voksne.

Tydal snøseoterklubbs pensjonisttur til Ramsjøhytta 15. april 1989. 20 snøseotere hadde med hver sin passasjer. Sanitetsforeninga var vertskap på hytta.

En hovedårsak til denne utviklinga er at barna liksom de eldre har mista alle funksjoner i produksjons- og arbeidslivet. Barn har reelt fått fritid, og den er fylt opp av skole og fritidsaktiviteter. Jobbsituasjonen til foreldra gjør at de ikke kan ta seg av all sysselsetting og opplæring. Kommunen har dermed tatt konsekvensen av at samfunnet har endra seg, og at barna trenger organiserte tilbud. Utviklinga har gått fort fra de første spede tilskotta og til nåværende kommunale barnehage, fritidsklubb, foreninger for barn og offentlig ansatte som bare kan stelle med barne- og ungdomsarbeidet.

Skolekorps

Tydal skolekorps ble stifta i 1960. Korpset har fått støtte fra kommunen og fra andre lag og organisasjoner i Tydal. Men det har også sjøl skaffa seg inntekter gjennom overskott på bingoarrangementer, fester og konserter. Rekrutteringa skjer dels gjennom den kommunale musikkskolen. Instruktører og dirigenter var til å begynne med Ole Kolset og Trygve Sand. Senere har Børge Hanssen overtatt skolemusikken. Korpset ble lagt ned da han slutta i 1989, men rektor Liv Krogstad fikk det i gang igjen året etter.

Speiderlag

I 1975 starta Gerd Gullbrekken speiderlag for jenter. Det sto tilslutta Norges kristelige ungdomsforbund (KFUK) og fikk snart tilslutning fra 30—40 jenter. Men virksomheten varte bare i fem-seks år.

4 H-klubb

Gresli 4 H ble stifta i 1977 da ungdomsgruppa i idrettslaget ble nedlagt. Drivkreftene bak har særlig vært Ingunn og Lars Græsli. Klubben har tatt opp de vanlige 4 H-oppgavene og pleid å vise fram resultatene av arbeidet på utstillinger om høsten. Medlemmene har også drevet med litt andre aktiviteter til hygge og glede, f.eks. arrangert pinsemoro, trimdager, utflukter, hyggekvelder og laget program og konkurranser på skisportens dag. 4 H-klubben ble nedlagt i 1988. Aktivitetene har blitt tatt opp igjen av ungdomsklubben, og arbeidet er dermed overtatt av kommunen. Men det drives ikke riktig slik som før, sjøl om klubben står tilslutta fylkesavdelinga av 4 H og holder sin tradisjonelle høstfest.

Barne- og ungdomsklubb

Da Krysset kafé og pensjonat ble lagt ned i 1986, kjøpte kommunen bygget. Meningen var det det skulle saneres for å gi plass til gang- og sykkelsti. Men ungdommene hadde andre ønsker. De ville ha ungdomsklubb i lokalet. Kommunepolitikerne var betenkte, men gikk med på å la dem prøve seg. Slik kom klubben i stand i 1987. Krysset kafé ble dermed gjort om til fritidsklubb for barn og ungdom fra 6. klasse og oppover til 18 år. Her samles de fleste i denne aldersgruppa til diskotek hver fredag kveld eller oftere, baker pizza eller driver med andre aktiviteter. En svært populær aktivitet er å lage til revyer. Jan Gunnar Uthus har tatt av si fritid for å være instruktør, og Ole Bjarne Østby har sørga for den nødvendige musikalske assistanse. Revyaktivitetene har også engasjert andre foreldre. Klubben har gjort stor suksess med sine framføringer og gledet pensjonistene med egne forestillinger. Overskottet har kommet barneavdelinga ved Regionsykehuset i Trondheim til gode. De mindre ungene har fått sin juniorklubb i de samme lokalene. Her går det mer på å organisere aktiviteter, og baking og forming er blant det artigste, forteller ungdoms- og fritidsleder Tove Moe som har leda klubbvirksomheten.

Ungdomsklubben under prøvene på Vidar Sandbeek-kabareten «Mange bekker små» i 1990.
(Foto Adresseavisen.)

Avisarbeid

Siden 9-årig skole ble innført, har naturligvis skolen blitt en viktigere del av livet til 15 — 16 åringene. Fritidsaktivitetene knytter seg dels til det som foregår i skolen, eller springer ut fra det de gjør og lærer der. Ungdomsskoleelevene fikk noen timer til valgfag, og skoleavis ble raskt et populært emne. Det er etter hvert laga flere slike skoleaviser som elevene har gitt forskjellige navn. Med bakgrunn i erfaringer med skoleaviser, begynte noen jenter i 1978 å lage ei lokalavis for nærmiljøet. Siden alle bodde på sørsida av Nea, ga de avisa namnet Bortaelvingen. Det var et artig tiltak og ble et leseverdig produkt for voksne og barn så lenge det varte. Bortaelvingen var også et fint eksempel på at ungdom kan jobbe hardt med ting de liker uten å ha voksen ledelse, og med bare arbeidsgleden som belønning.

Organisasjonenes ti på topp 1990 Forening	Medlemstall 1990
Tydal sanitetsforening	500
Tydal idrettslag	315
Tydal motorsykelklubb	153
Tydal snøseoterklubb	150
Tydal skytterlag	139
Norsk folkehjelps lag	110
Tydal pensjonistforening	106
Tydal gammeldanslag	102
Græsli idrettslag	84
Ungdomslaget Vårfryd	72
Sum	1.731

Det samla tallet på medlemmer i frivillige organisasjoner er på vel 2.100, dvs. godt over det dobbelte av totalt folketall i bygda. Mange er medlemmer i flere foreninger.

Næringsorganisasjoner og politiske lag

Mange av foreningene som er nevnt ovafor, er avleggere av større og oftest landsomfattende organisasjoner. Dette gjelder alle de politiske laga- Arbeiderpartiet var lenge enerådende i å ha noen politisk organisasjon. Det hadde også egen kvinneforening, men Arbeiderkvinnelaget ble oppløst i 1976. Dette drev særlig med sosial virksomhet utenom den politiske, og partiarbeidet har siden konsentrert seg mer om kommunal politikk, nominasjon og valg. Phrtlaget har dessuten hatt festlige sammenkomster på

1. mai og feira denne dagen med tog og fest sammen med fagforeningene. Bondepartiet gjorde et forsøk på å få i gang lokallag i Tydal like etter krigen. Men resultatet fra Stortingsvalget om høsten i 1945, som ga bare ti stemmer på Bondepartiet, kvalte interessen for det forsøket. Det gikk helt til 1974 før lokallag ble danna, og da hadde moderpartiet skifta namn fra Bondepartiet til Senterpartiet. Nå hadde det blitt ei stor gruppe i lokalpolitikken. Det fikk forholdsvis mange av sine innvalgt i kommunestyret, og en av dem. Per Kirkvold, kom til å sitte en mannsalder i formannskapet. SV-laget går tilbake til 1967, da moderpartiet ennå het Sosialistisk Folkeparti. Det fikk aldri mange medlemmer, men de drev til gjengjeld aktivt med studiarbeid og senere innføringskurs i kommunalpolitikk da velgeroppslutninga førte dem inn i kommunestyret. Venstre har hatt lengre tradisjoner i Tydal, men foreningslivet ble floket til etter splittelsen i 1972. Siden har tilslutninga minka, og lagsarbeidet har bare konsentrert seg om det nødvendige omkring nominasjon og forhandlinger med andre partier og grupper foran kommunevalga. Høyre har markert seg med lokallag i de senere åra. Det ble danna i 1978 som et resultat av en sterkere innsats fra fylkes- og landspartiets side for å aktivisere grasrota. Folk fra fylkespartiet ble sendt til Tydal for å danne lokalavdeling og møtte interesserte høgrevelfgere som gjerne ville danne lag. Sjølve lagsdannelsen kan neppe være årsak til Høyres framgang i de etterfølgende år. For også Høyrelaget har hatt liten virksomhet utenom den rent politiske prossess omkring nominasjon og valg. Valgforskerne mener imidlertid at valg av parti bestemmes delvis gjennom personlig påvirkning. Slik sett kan alt lokalt partiarbeid ha betydd noe for de politiske endringene som har funnet sted. Medlemstallet i ei politisk forening er vanligvis lite i forhold til alle som stemmer på partiet. I Tydal kunne Senterpartiet notere med tilfredshet at nesten tredjeparten av deres velgere fra Stortingsvalget i 1989 var medlemmer i lokallaget året etter. SV-laget hadde minst grunn til å være fornøgd med sine velgere. Bare ti av stemmekvegnet, eller knapt tolv prosent, var medlemmer av lokallaget i 1990.

Bondelag

Etter at Småbrukarlaget gikk inn i 1970-åra, ble Tydal bondelag eneste faglag for jordbrukerne. Dette har fått tilslutning fra et flertall av gardbrukerne og har drevet forholdsvis aktivt. Landbrukspolitikken ble mye diskutert i 1980-åra. Det var mange tiltak bøndene i Tydal var kritiske til, og det var dessuten et stort behov for å bli orientert om innfløkte støtteordninger og kompliserte landbruksforhandlinger. Laget har arbeidd med spørsmålet om helsekontroll for medlemmer, avløserordninger og hatt gående flere studieringer og kurs.

Tydal museums nybygg sto ferdig til bruk i 1990. Det ga bygda gode utstillingslokaler og brannsikre magasiner for gjenstander.

Regionforeninger

Noen lag og organisasjoner har hele dalføret som arbeidsområde. Et slikt er Selbu og Tydal historielag som bl.a. har gitt ut Jul i Neadalen og noen hefter med stoff fra okkupasjonstida. Laget har utført registreringer av bilder og stadnamn i Selbu, men i Tydal har dette arbeidet blitt leda av Kulturkontoret. Laget har hatt omkring ett hundre medlemmer de siste åra. Neadalen kunstforening konsentrerer seg om å arrangere utstillinger, konserter, teaterforestillinger og turer til større kunstneriske begivenheter i landsdelen. Selbu og Tydal naturvern blomstra opp på 1970-tallet, men har siden hatt synkende aktivitet og tilslutning. Det lå helt nede i et par år fra 1985, men ble tatt opp igjen av tolv medlemmer i 1987. Det desidert eldste laget og størst i tilslutning er Neadalslaget. Dette er Trondheims eldste bygdelag og ble stifta i 1905. Namnet var opprinnelig Bygdelaget Nea. Eget Selbubulag ble danna i 1917, mens sammenslutninga til Neadalslaget skjedde i 1958. Laget har de siste åra drevet særlig med korsang, bridge, foto, amatørteater og holdt polstradisjonene oppe. Enkelte arrangenter og sammenkomster har vært lagt til Selbu eller Tydal.

Kommunal støtte til kulturen

Foreningene har etter hvert fått tildelt driftsmidler fra kommunen. De siste par åra er omkring 70.000 kroner fordelt mellom elleve lag. Men overskott fra Trekkspellfestivalene har gitt laga mer penger. Idretten og ungdomsklubben får midler utenom dette. Kommunen har dessuten investert mye i kultur de siste åra. Største utgiftene har vært til et nytt museumsbygg, og vedlikehold av andre museumsbygg og kulturvern ellers koster også penger. Tydal har ansatt bygdebokforfatter fra 1985, og salget av tre bind bygdebøker vil ikke veie opp alle utgiftene til bokprosjektet. Når vi i tillegg tar med driftsutgiftene til idrettshus, bibliotek, kirker og andre poster, blir det en pen sum penger som årlig går til kultur. Rekneskapet i 1990 viste ei samla utgift på 2,4 millioner kroner.

Idrett og trim for alle

Idretten har etter 1970 fått større bredde, og det har kommet fram topper som hevder seg på nasjonalt nivå i enkelte grener. Idrettsaktiviteten har særlig økt blant barn og unge, og interessen for trim på alle nivåer har blomstra opp. Utviklinga er ikke særmerkt for Tydal. Vi har hatt ei generell «joggebølge», en tilnærmet dyrkelse av trim og helse og interesseøkning for visse idretter. I Tydal har idrettslaga vært særdeles aktive for å skape bredde over sports- og trimaktivitetene, og interessen er nok også stimulert ved at en har fått utbygd anlegg og baner. Den gode kommunale økonomien har også på dette feltet hjulpet godt på utviklinga.

Baner og anlegg

Et skikkelig baneanlegg hadde lenge stått på ønskelista til de fotball- og friidrettsinteresserte. Det fans en fotballbane i Stugudal, og Græsli idrettslag kunne ta i bruk sin grusbane omkring 1960. Men Midtbygda mangla anlegg. Tydal idrettslag hadde arbeidd med flere prosjekt siden 1960-åra. Kløfta pekte seg ut som

det beste stedet, og en utredningskomité i 1972 konkluderte med at dette var den riktige plassen. Her var det også muligheter for å kombinere anlegget med lysløype og hoppbakke i Jenshauglia. Utbygginga på Kløfta dro imidlertid ut, fordi det lenge var snakk om at kommunen skulle bygge ut idrettsplass ved sentralskolen. Men tomtearealet var lite der, og Kløfta idrettsanlegg ble omsider utbygd i andre halvdel av 1970-åra. Fotballbanen ble isådd i 1980. Klubbhus ble bygd omlag samtidig med banen. Huset ble ei tid benytta også til barnehage, og utleieinntektene hjalp idrettslaget til å betale renter og avdrag av lån som måtte tas opp. Utenom lagets egne midler og lånte penger ble anlegget forøvrig finansiert gjennom tilskott fra STUI og Tydal kommune. En betydelig dugnadsinnsats både på banen og klubbhuset har vært nødvendig i tillegg. Det nye anlegget på Kløfta har likevel ikke gjort idrettsplassene i grendene overflødige. Grusbanen i Gresli har blitt utbygd og vedlikeholdt og brukes mye til treninger, særlig om våren. Idrettslaget i grenda bygde garderobehus ved banen i 1978. Fotballbanen i Stugudal fikk nytt grasdekke i 1975, og klubbhus kom noen år senere. Idrettsplassen er ikke så ofte i bruk etter at Stugudalsgutten gikk inn i Tydal idrettslag. Men den tradisjonelle årlige fotballturneringa holdes i Stugudal, og enkelte seriekamper spilles der. Den første lysløypa ved Kløfta kom i 1960-åra. Etter at idrettsanlegget kom, er løypa betydelig utvida og forbedra. De skiinteresserte i Gresli har bygd lysløype med utgangspunkt fra idrettsplassen. Ei mindre lysløype har også kommet i Stugudal. Kommunen og STUI har gitt bidrag til disse lysløypene. Et nytt tilbud i 1980-åra er alpinanlegget ved Mosjøen. Og en ny sport i bygda — og landet forøvrig — snøseoterross, krever også sine baner. Tydal snøseoterklubb har fått en midlertidig bane ved Løvøya og har også nytta Stuguvollmoen i Stugudal til enkelte løp.

Skytterbanen

Banespørsmålet for de skytterinteresserte ble løst etter krigen. I 1973 ble det påbegynt en større utvidelse av banen på Aune, slik at en fikk nye standplasser og skyttergraver for 100 meter og 300 meter. I 1986—87 kom det i tillegg leirdue- og elgbane, og det er blitt faste felthold. Skytterhuset er også oppussa og utbygd, og i begynnelsen av 1970-åra fikk en innlagt vatn og kloakk. Arbeidet har delvis vært utført i samarbeid med HV 1205, og det er finansiert av tippemidler og tilskott fra HV, Tydal kommune og det Frivillige skyttervesen. Tydal skytterlag har hatt over ett hundre medlemmer de siste åra, og de har gjort en imponerende dugnadsinnsats på baneanlegget. Skytterlaget hadde også planer om å bygge ut en permanent skiskytterløype i begynnelsen av 1970-åra. En av lagets medlemmer, Leif Kåre Kirkvold, hevda seg godt på nasjonalt nivå i skiskyting i disse åra. Men det ble ikke skapt et varig skiskytttermiljø, og løypeanlegget har ikke blitt noe av. En lovende rekrutt, Jon Håkon Slungård, som vant sin klasse i et skiskytterlandsrenn i 1991, må ut av bygda for å trene og konkurrere.

NM på ski i Tydal 1972

Å arrangere NM på ski var ei stor oppgave for ei lita bygd. Fem av langrennsøvelsene og den offisielle åpninga ble lagt til Tydal. Som vi ser av bildet fra stadion på Berggårdsmyra, var det en snøfattig vinter. Løypesjef Peder Jensen Hilmo måtte sørge for at det ble kjørt på 3.000 billass med snø. Halvparten av bygdas innbyggere var med i en eller flere av de tolv arrangementskomiteene som NM-sjef Nils Slungård og pressesjef Jon Evjen fikk ansvaret for. Forpleiningskomitéen talte 114 personer, og den starta arbeidet året i forvegen. Magda Gullbrekken var matsjef. All mat som ble servert – utenom knakkpølsene – var heimelaga og ekte tydalskost. Ordfører Peder Aune ordna med «flatsenginnkvartering», slik at samtlige løpere og ledere fikk overnatte gratis og privat. Tydalingene hadde også laga til en revy, og framføringa av «Tydalskveld» i Idrettshuset og på Gimle i Selbu ble en stor suksess — slik som hele NM-arrangementet.

Kronprinsesse Sonja og kronprins Harald var gjester under første del av NM i Tydal og overnatta på Neatun. Kronprinsparet var også til stede på «Tydalskveld» på Gimle, og tok seg tid til et besøk på Helsehuset. Sivert P. Græsli overrakte et handlaga smykke til kronprinsesse Sonja. Mellom disse ser vi Per Åsberg og kronprins Harald.

Ski

Skisport — dvs. i hovedsak langrenn — har tradisjonelt vært Tydals paradegren, og er også en idrett som bygda har gode naturvilkår for. Det er først i de siste tiåra at skiidretten har fått alvorlig konkurranse fra andre idretter med mer status og større muligheter for inntekter og sponsormidler. Men skiidretten har fortsatt god rekruttering, og antall renn og konkurranser har økt. Først og fremst har det blitt ei oppblomstring av turrenn som har samla både aktive løpere og vanlige turgåere. Av de gamle turrenna er Bukkhammarrennet mellom Gresli og Aunegrenda noe som mange ser fram til. Det har fått økt deltakelse siden det ble åpna en egen trimklasse uten tidtaking fra 1973. Et liknende renn er Seterdalsrennet, som går mellom Hilmo og Flora og arrangeres for bygdefolk i Hilmo/Gresli og Flora. Det er ungdomslaga som står bak begge disse renna. Det tradisjonelle Kjølirennet er derimot blitt historie. Det begynte første gang i 1948, og løypa ble lagt fra Stugudal og om Kjøli til Reitan. Rennet kunne være ei stri utfordring i hardt vær, og løypa ble senere flytta ned fra fjellet til dalføret. Deltakerne måtte overnatte eller gå samme distanse to ganger, og det gjorde at løpet fikk minkende tilslutning. Dessuten ble det så mange renn som konkurrerte om deltakerne, og det gikk derfor siste gang i 1987. Av nyere turrenn har særlig Tydalsrennet samla

mange aktive løpere og vanlige turfolk. Dette er et fellesarrangement av Græsli idrettslag og Tydal idrettslag, og har blitt holdt siden 1968. Aller størst deltakelse kan Stugudal Rundt vise til. Årsaken er at rennet går hver skjærtorsdag og derfor samler mange hyttefolk og påsketurister. I 1990 ble det notert 790 deltakere. Stugudal Rundt ble første gang arrangert i 1981, og er et renn uten tidtaking. Tydalsmesterskap arrangeres hvert år for alle aldersgrupper og får deltakelse fra flere enn de aktive skiløperne. Det samme gjelder merkerenn og noen konkurranseløp (områderenn, lokalkretsrenn, karusellrenn, lysløyperenn). De mest aktive deltar naturligvis også i forskjellige konkurranser og turrenn utafor bygda. Gjennom skikurs for barn har idrettslaget fått fram talenter. Men som oftest er de yngste avhengig av en far eller mor som kan stille opp som hjelper, smørningseksperter eller sjåfør. Og så er det blitt nødvendig med investeringer i dyre løypeprepareringsmaskiner, slik at løperne kan få trent både i klassisk stil og skøyteknikk. Men maskinene brukes også til å kjøre opp trimløyper, for turgåerne følger også skimotene og forlanger gode spor å gå i. Alpint har vært i framgang siden skitrekket kom i bruk fra og med vinteren 1982—83. Idrettslaget har naturligvis oppretta egen alpingruppe, og i 1990 deltok løpere fra Tydal for første gang i renn også utafor dalføret.

Fotball

Takka være seriøs satsing og nyanlegget på Kløfta har fotball blitt den idretten som har hatt størst framgang, enten vi tenker på oppslutning.

Sikker Hjemme i Kamp 12

prestasjoner eller publikumsinteresse. Det begynte for alvor først etter 1970 da Tydal idrettslag oppretta egen fotballgruppe, meldte seg inn i fotballkretsen og ble med i seriefotball. Laget engasjerte trener og hadde fast trening tre ganger i uka midt på 70-tallet. Grusbanen i Gresli var i disse åra lagets faste bane. Men barmarkssesongen er kort i Tydal, og laget begynte derfor med vintertrening på Ladebanene i Trondheim. Det ble travelt for enkelte å være fotballspiller med to timers reise til trening to ganger i uka. Mange av spillerne bodde imidlertid i Trondheim i forbindelse med skolegang eller arbeid. Noen år reiste fotballaget på treningsleir til Sandefjord eller Danmark, og ett år helt til Jugoslavia. Satsinga ga resultater. Tydal fotballag rykka oppover i divisjonene. I 1978 var det kommet til 4. divisjon, og i begynnelsen av 1980-åra kjempa det om topplasseringa i serien. Laget lyktes i å vinne serien i 1984, og Tydal spilte i 3. divisjon året etter. Vi kan si laget erobra fotball-Norge da lagets kamp mot 2. divisjonslaget Ålesund kom på tippkupongen — en kamp som forøvrig Tydal vant. Men oppholdet i 3. divisjon ble kortvarig. Det gikk nedover mot bunnen i 4. divisjon. Laget unngikk nedrykk i 1991 bare takka være forandringer i serieordninga. A-lagets suksess dro også andre etter seg. Trass i lite folketall, kunne fotballklubben også

stille med et sterkt og tallrikt rekruttlag (B-lag). Klubben fikk også flere guttelag tilpassa forskjellige alderstrinn, og de har spilt i serier og turneringer. Jentene kom med i 1982, og damelaget hevda seg ei tid bra i 3. divisjon. Siden har laget fått problemer med rekrutteringa, men et nytt jentelag i 1990 lover bra for at damefotballen kan fortsette i Tydal. Fotball er en idrett med spesiell status og publikumsappell, og en av de ytterst få idrettsgrener der det er blitt skikk å danne støtteklubber. Tilhengerne i bygda danna Tydal fotballfanklubb (TFFK) i 1978. Formålet var å delta på kampene som supportere og bidra økonomisk til klubben. Fanklubben var også aktiv i mange år, men ble så nedlagt i 1990.

Turn og handball

Turn har bare vært drevet av og for jenter i Tydal. Tora Hilmo begynte med instruksjon og trening i 1970-åra og fikk til ei turngruppe som i noen år reiste rundt på kretsturnstevner. Så begynte lederne å kombinere turn med handball, og ballidretten tok over i 1980-åra. Siden har det ikke vært noe større turnaktivitet. Handball ble også en ren jenteidrett. Den ble tatt opp av Græsli idrettslag, men rekrutterte også jenter fra Midtbygda. Handballgruppa fikk status som egen undergruppe i idrettslaget og ble den mest aktive av alle. Bortimot 40 jenter ble med på trening eller kamper. Gruppa stilte eget jentelag i serien i 1981, året etter lag både for 12- og 14-åringene. Denne idretten har imidlertid vært hemma av at bygda mangler innendørsanlegg med godkjente mål. Treninga foregår i Tydal, men kampene må spilles i Selbu idrettshall. Handballen har derfor krevd mye av foreldra, som må sørge for kjøring til serie-, eup- og treningskamper.

Friidrett

Friidrett må også karakteriseres som en forholdsvis ny idrett i bygda. Tydal idrettslag oppnevnte et eget friidrettsutvalg i 1969, men det ble ikke noe større fart over virksomheten. Dårlige baneforhold må kanskje ta noe av skylda. Friidretten ble derfor slått sammen med trimarbeidet til et nytt utvalg i 1975. Dette prøvde å organisere treningskvelder med tanke på å ta idrettsmerkeprøver. Men lederen klaga over at «oppmøtet til treningskvelder og idrettsmerkeprøver har vært lik null...» Styret meldte likevel idrettslaget inn i Friidrettsforbundet i 1977. Og noen trente såpass på løp at de stilte lag i Holmenkollstafetten i 1979. Men årsmeldinga fra idrettslaget i 1981 klaga fortsatt over at friidretten mangla tilslutning i Tydal. Nå håpte en på at det ville bli bedre når anlegget på Kløfta ble ferdig. Det skulle også slå til. Utover 1980-åra har friidretten tiltrukket seg flere både jenter og gutter. Deltakelsen har økt i den såkalte Neakarusellen og i kretsmesterskap, og prestasjonene har steget. Tydal ble f.eks. beste lag i Neakarusellen både i 1987 og 1988. Også enkelte «veteraner» har deltatt i konkurranser, og mange har tatt idrettsmerkeprøver.

Turngruppa i Græsli idrettslag var aktiv i 1970-åra. Senere tok handballinteressen helt over. (Foto Selbyggen.)

Fra Karolinerløpet i 1980. (Foto Selbyggen.)

Om ikke Tydal kan vise til de store toppene i friidrett, har det vært mange som har deltatt på mosjonsplanet. Karolinerløpet samla f.eks. alltid mange deltakere fra bygda. På 1970-tallet var dette et av de store terrengløpa i landet og samla godt over ett tusen deltakere. Løypa gikk til å begynne med fra Essandsjøen til Rundhøgen i Sverige. Fra 1977 ble det laga ei rundløype med start og innkomst ved Essand. I 1980-åra begynte påmeldingene å svikte, og det ble ofte underskott på arrangementet. Fra 1987 ble derfor løypa flytta fra Essandtraktene til Stugudal. Distansen ble korta ned, og løpet har siden vært ei utfordring mer til mosjonister enn konkurransefolk.

Orientering

Orientering er ei ny sportsgren som ble tatt opp av både Tydal og Græsli idrettslag i begynnelsen av 1970-åra. Begge lag fikk egne orienteringsgrupper, og de meldte seg inn i Orienteringsforbundet etter som de kom i gang. Noe av det første en måtte gjøre, var å få utarbeidd brukbare kart. Mange fant ut at orientering var en fin aktivitet for gamle og unge og at den kombinerte sport, konkurranse og turliv. Mer enn noen annen idrett ble orientering noe for hele familien. Konkurranser, mesterskap eller treningsopphold har ofte vært kombinert med en familietur. I tillegg til de lokale Tydalsmesterskap, Neadalsmesterskap og bygdekamper med Ålen og Haltdalen, har orienteringsfolka deltatt i løp og

treningsleirer rundt om i landet eller i Sverige. Et nasjonalt orienteringsløp ble holdt i Tydal i 1981. Noen ungdommer fra bygda har også prøvd seg på skiorientering og har hevdet seg bra i konkurranser.

Snøseoter

Et av de siste tilskotta på idrettsfronten er snøseoterkjøring, som nå er anerkjent som ei egen idrettsgren. Mange i Tydal har vokst opp med snøseoteren som et naturlig framkomstmiddel siden 1960-tallet, og de danna snøseoterklubb i 1978. Denne har fungert som interesseorganisasjon for snøseotereierne og har arbeidd bl.a. med pristariffer for ervervsmessig kjøring, opparbeiding av øvelsesløyper og ikke minst i de senere åra med å få godkjente kjøreløyper til de beste fiskevatna for å drive isfiske.

I 1989 ble NM i snøseoterkjøring arrangert på Løvøy-banen i Tydal. Odd Georg Østby haug (til høyre) triumferer over Bjørn Kløften (til venstre). Bjørn hadde tatt heim Kongepokalen året før, og vant påny Raeing-klassen i 1991. (Foto Selbyggen.)

Interessen for konkurransekjøring meldte seg i 1980-åra, og i 1985 ble Tydal motorsykelklubb danna. Dette er nå et idrettslag under Norges sykkelforbund, som har tatt opp snøseoterkjøring som egen øvelse. Klubben fikk raskt en medlemstilslutning på omkring 150, og ea ti stykker har vært aktive konkurransekjørere. Snøseoterkjørerne har gode øvelsesvilkår i Tydalsterrenget, men konkurransesporten krever egen bane. Det har klubben foreløpig fått på Løvøya. Det er likevel imponerende at flere har hevdet seg helt i toppen i nasjonale konkurranser. Bjørn Kløften vant NM i den gjeveste klassen (Raeing) i 1988 og er den første og hittil eneste tydaling som har vunnet en kongepokal i ei idrettsgren. Året etter ble det Odd Georg Østbyhaugs tur til å vinne samme klasse på heimebane. Samtidig vant Ole Morten Opphaug NM-klassen Liten sport. I 1991 ble det igjen NM-gull til Bjørn Kløften, og Jon Inge Sørensen ble en ny gull-vinner i klassen Stor sport. I de siste åra har da også Tydal motorsykelklubb hatt en til tre kjørere på landslaget i snøseoterross.

Trim for alle

De resultater som er oppnådd med hensyn til deltakelse, bredde og prestasjoner i idrettsarbeidet, har aldri

gått på bekostning av eller vært i konflikt med mottoet trim for alle. Å gi alle et trimtilbud og trekke flest mulig med, kan vi si har vært ei hovedmålsetting for alt idrettsarbeid i Tydal. Det er ikke nytt etter 1970, men trimaktivitetene har økt, og tilbuda er blitt flere. Mange renn eller løp har nå fått særskilte klasser for konkurranseløpere og mosjonister. Turrenna på ski er et godt eksempel der en kan velge det tempo som passer formen. Å delta i et eller flere turrenn er gjerne ett av vinterens mål for den sprekeste massen av trimmere. På forsommeren kan en f.eks. teste kondisjonen i Kubjörgtrimmen. Det er et løp etter den gamle Kubjörgvegen og ble første gang arrangert i 1984. Græsli idrettslag og ungdoms- og idrettslaget Dalrosa samarbeider om tiltaket. Ei større utfordring er gjerne Karolinerløpet, sjøl om det nå er blitt kortere og går i tørrere terreng enn før. Også i dette løpet er det mulig å traske i sitt eget tempo og nyte naturen undervegs. Og mange gjør akkurat det og lar de andre springe for enten å bli best, sette personlig rekord eller komme i mål foran naboen. Utover sommeren byr det seg muligheter til å delta i orienteringsløp, St.Olofsstafetten mellom Trondheim og Østersund eller i et eller anna mosjonsløp i eller utafor dalføret. Trimgruppene i idrettslaga har særlig arbeidet for å få folk ut på tur. Et stort antall trimkasser er lagt ut på høvelige steder som gjøres til turmål både sommer og vinter. I de siste åra har en også begynt med fjelltrim, der målet er å besøke flest mulig av ti-femten poster på fjelltopper eller andre steder rundt om i kommunen. En variant er turorientering om sommeren, der det gjelder å finne og oppsøke poster som er lagt ut på forhånd. I Gresli ble det f.eks. lagt ut 40 poster i 1982, og 21 stykker hadde vært innom alle i løpet av sesongen. Idrettslaget har også prøvd med sykkeltrimposter. I disse trimaktivitetene er det ingen aldersgrenser hverken oppad eller nedad, men trimkassene har kanskje vært mest populære for litt eldre folk. Og turene gjør en når en har tid og lyst, og en kan ta med seg både kaffe, niste og turfølge. Målet med trimpostene er å få folk opp av sofen og ut i skog og fjell og frisk luft. Det blir til at det bokstavelig talt går sport i å besøke flere poster eller gjøre turen til trimkassa mange ganger. En 68-åring hadde 126 turer til sin vintertrimkasse i 1969 og tilbakela 151 mil på en sesong. Og det er slett ikke sikkert det er rekord en gang. I tillegg til dette har trimutvalga arrangert felles trimkvelder i lysløypene om vinteren, skirenn for pensjonister i samarbeid med pensjonistforeninga og feiring av skisportens dag med programinnslag, servering og konkurranser. Det har dessuten vært innendørs trimming i idrettshuset. Noen som liker best å ta det mer med ro, har danna ei trask og lonkgruppe. Morosamt, men kanskje mindre trim, har isfiskekonkurransene på palmesøndagene vært. Moro ble det visst også det året (1975) da ingen fikk fisk i Stugusjøen. Dette kinkige problemet for premieringa løste seg ved at det ble delt ut trøstepremier i stedet.

Peder Tronsaune kom til Tydal i 1949 som bestyrer, senere el-verkssjef, for Tydal kommunale kraftverk. Han er en ivrig trimmer som ikke har slutta med sportsaktiviteter etter at han ble pensjonist. Sjøl sjukdom har ikke greid å hindre han fra å delta i turrenn på ski og i orienteringsløp. Her er han i gang med o-løp i Haltdalen i 1988. (Foto Arbeidets Rett.)

Lagsvirksomhet

At det var tre idrettslag i bygda, forteller også om stor sportsinteresse. Stugudalsgutten kom imidlertid til at det var for spinkelt rekrutteringsgrunnlag i grenda for et idrettslag og gikk inn i Tydal idrettslag i 1969. I Hilmo og Gresli var stemninga sterkere for å opprettholde laget. Mange frykta at det gode idrettsmiljøet der ville dø ut om laget skulle legges ned. Det ville ikke bli det samme å høre til laget oppi Ås. Lokalpatriotismen ville komme bort, og den var ei viktig drivkraft, mente mange. Skulle også idrettslaget sentraliseres, ville det bli enda flere turer til Ås for dem som bodde i Hilmo og Gresli. Men det var klart at Tydal idrettslag var storebror, og Græsli i.l. hadde mindre både av penger og folk til å drive stor aktivitet. Så sammenslåingstanken kom opp igjen i 1987. Spørsmålet var om en skulle gå sammen med Vårfryd eller Tydal idrettslag. Men et knapt flertall på ekstraordinært årsmøte avviste sammenslåingstanken også denne gangen. Græsli idrettslag skulle fortsette som eget lag. Fordelen med grendelag for idrett har vært at mange har deltatt i dugnader og organisasjonsarbeid, og de har kanskje stimulert til mer trimaktivitet. Men lokalpatriotismen har ikke slått ut i konkurranseforhold mellom laga. De samarbeider om større renn og arrangementer og praktiserer ei viss arbeidsdeling. Tydal idrettslag har f.eks. drevet med fotball og stilt lag i serie, mens Gresli har satsa mer på handball. Det har også vært naturlig at friidretten har foregått i Ås som har beste baneanlegg. Men begge har gjort mye for trimaktiviteter og tatt opp orientering.

Tilslutninga til laga har vært god. Græsli idrettslag har hatt opp til 140 medlemmer, dvs. at nesten alle i Hilmo og Gresli har betalt kontingent. Tydal idrettslag har hatt mellom tre og fire hundre medlemmer pluss en del utenbygdsboende støttemedlemmer. Idrettslaga har bidratt til et sosialt miljø i grendene, for aktivitetene har dreid seg om mye mer enn idrett som bare de spreke har interesse av og kan være med på. På arrangementer og dugnader på baner, løyper og hus har det vært bruk for innsatsen fra mange. De aktive unge trenger trenere, instruktører, sjåførere, smurningshjelpere eller noen som oppmuntrer, viser interesse eller bare kommer og ser på. Noen kan selge pølser, kaffe, mat og drikke og gjøre arrangementene trivelige for deltakere og publikum. Slike virksomheter har styrka det sosiale miljøet.

Det er tydeligvis ikke noe i veien med rekrutteringa til idretten. Disse smårollingene har deltatt i Tydalseupen i fotball i 1988. (Foto Selbyggen.)

Bingo og fester har også vært miljøskapende og har dessuten gitt penger til virksomheten. Mange arrangementer har gitt overskott i kassa, og inntekter har ellers kommet fra medlemskontingent og leieinntekter. Tydal idrettslag leide ut klubblokalet til barnehage ei tid. Græsli idrettslag eier det gamle skolehuset og har leieinntekter av dette. Ellers har de inntekter på arrangementer og naturligvis fra medlemskontingent. Men i stor grad er det kommunen som dekker driftsutgiftene og har ytt tilskott til de store investeringene.
